

Любен Рабчев - „От Калифорния до Стълпище. Историята на един емигрант, или как станах богат в Америка”

Седем-осем часа скрити под покрива, сред електрическите инсталации на вагона във влака от Загреб за Мюнхен. Кухината над тоалетната беше два на два, като в гроб. На една ръка разстояние висяха кабели под високо напрежение. Пътувахме в пълна тъмнина, но не изпитвах никакъв страх. Бяхме като в клетка, отникъде нямаше нито вход, нито изход, нито връщане назад. Но сами бяхме влезли в нея. Когато веднъж прекосиш тази граница, спират всякакви емоции. Само една мисъл като свредел дълбаеше мозъка ми – ще успеем...

Още когато залостих отвътре с отвертката, си казах: от тук няма слизване. Не се страхувах, че могат да разбият капака. Отвертката беше отгоре – много яка – и да дърпат, по-скоро ще помислят, че капакът е заял. А и да хлопат, нямаше да им отворя и чудо да станеше. Беше сега или никога. Страхувах се, че някой може да чуе как кашлям. Бях страстен пушач, а не можех да опъна дори една цигара. Помъчих се един-два пъти, палех и дръпвах, уж за да спра кашлицата, но тя се усилваше и с мъка я потисках. Ана, вероятно повече разтревожена от мен, притискаше гърдите ми, за да сподавя кашлицата си.

Не бяхме яли, не бяхме и пили, знаехме, че ни предстоят поне десет затворнически часа, но организъмът си иска своето. Не знам как и дали Ана го е правила, но аз на няколко пъти източвах резервоара покрай стиропора на вътрешната стена – смятах, че дори и някой, влязъл в тоалетната, да забележи, ще го вземе за „технологичен“ теч... И едва ли ще уведомява кондуктора...

Пътувахме в нощта през планините, въздухът навън е бил повече от свеж, но в капана беше задух и смрад...

Свити на кълбо, в пълно мълчание, с души в зъбите. И двамата с Ана бяхме слаби, аз – като върлина, тежах към шейсет килограма. Не хапнахме нищо, нямахме и никаква вода. Не усещахме никакъв глад или жажда. По-скоро – аз не усещах. Всичко в мен беше устремено към някакво бъдеще, в което няма страх, жажда, липса на въздух... Бяхме се оставили в ръцете на Господ.

Колелата на влака тракаха в равномерния си ритъм по релсите, но сънят не идваше. Край мен лежеше свита надве бременна жена в третия месец. Ана беше физически много слаба. Беше оставила първото си дете, преди да направи годинка, и тръгна с мен. Не знам дали се чувствах виновен, но нещо ме глождеше отвътре. Ана също беше направила своя избор, но под мой натиск. Да я убедя да тръгне с мен, ме караше да се чувствам едва ли не престъпник, че заради собственото ми измъкване ще унищожа нейното семейство. Детето ѝ имаше първи рожден ден три дни след като избягахме. Беше абсолютен шок – поне за мен. Да, за мен имаше значение само едно – да се реши! Другото го оставях за по-нататък – ако имаше по-нататък... Чакахме дете (упреквах се, че понякога си мислех, че тя чака дете!), нямаше как да избягам от пъзела, който сам бях „измислил“... Още когато тръгвахме, ѝ казах, че докато е с мен и иска да бъдем заедно, гарантирам, че ще направя всичко, за да има всичко. Предполагам, че е съзнавала риска, който поема. Ана каза: „Тръгвам“. При бягството ни тя можеше много лесно да абортира.

Пътуването от Загреб до Марибор едва ли е продължило повече от два-три часа. Но на нас те ни се сториха цяла вечност. Това бяха най-тежките часове не заради ужаса или страха да не ни открият, а от очакването да пресечем безпрепятствено границата. Някак си разбрахме, че вече сме оттатък, и изпаднахме в еуфория. Стискахме се със сила един друг по ръцете в тъмното, но болка не усещахме. Знаехме, че сме в Австрия и вече няма кой да ни върне. Можехме още тогава да слезем, но страхът – вечният спътник на

беглеца – казваше „Не!“ Бях решил да изчакаме последната спирка на влака, за да е сигурно – след толкова неуспешни опити. Ана се подчиняваше на моето решение или на общия ни страх. Знаех, че от Западна Германия, сиреч от Мюнхен, никой няма да ни върне. По гарите чувахме да говорят австрийци, германци и немската реч галеше слуха ни като най-прекрасната музика на света. Чувахме, разбира се, и как пътници ползват тоалетната под нас...

До Мюнхен оставаха още четири-пет часа. Осмелихме се да слезем от скривалището малко преди да пристигнем. Това бяха най-щастливите часове в живота ми. Беше 15-16 август 1968 година.

* * *

С Ана се запознахме, докато работех в ТЕЦ – Варна. Вече бях говорил с един приятел да ме качи на някой кораб и да скоча в турски води, но не ме пускаха. Живеехме в комплекс „Дружба“, в почивната станция на Министерството на енергетиката. Бяхме към петдесет специалисти, спяхме по двама в стая, извозвахме ни до работа с луксозни за времето си автобуси. Вечер сядах отпред до шофьора и търсех хубава музика по радиото. Сменях станциите, вълните, докато намеря нещо хитово. Веднъж попаднах на Радио „Свободна Европа“. Не помня какво беше предаването, но го оставих – никой нищо не каза, всички слушаха равномерния шум на двигателя и далечния глас на коментатора...

На другия ден ме извикаха при директора, където беше и представителят на ЦК на БКП Белички, с когото се познавахме още от ТЕЦ – Русе. Бях му вършил някои услуги и той имаше добро отношение към мен. Но сега ме посрещна с хладен, укоряващ и изпитателен поглед. Директорът, стърчащ една глава над другаря Белички, гледаше някъде през мен и чакаше той да започне разпита.

– А бе, Рабчев, ти, уж надеждно момче, на което ние вярваме и разчитаме, как може да направиш такава глупост – каза тежко-тежко другарят Белички, като потропваше с пръсти по бюрото на директора.

За миг през ума ми минаха всички ужасни неща, които можеше да ми се случат, и сякаш някой друг ми отвори устата.

– Нарочно го направих, другарю Белички. Искях да видя колко са нашите хора, за да ме докладват.

Белички, сякаш само това и чакаше, пъргаво разтвори възкъсите си ръчички към директора и въздъхна дълбоко:

– Казах ли ти бе, наш човек е – няма как да греша!

Думата на представителя на ЦК на БКП беше закон. От работата си (за която беше изпратен) почти нищо не разбираше. Повечето бяха наясно с това, но не смееха дори да си го помислят. Кажеш с нетърпящ възражение глас нещо и всички хукват „да изпълняват“. Друг път пък пусне някоя плоска шега – всички „прихват“ да се смеят на остроумието на другаря Белички. Беше нисък, трътлест, с нахална физиономия, от която лъхаше нещо селяндурско. Ако прибавя към портрета му и едно вечно таке, което носеше накривено върху започналата му да олисява възкръгла глава, ниския врат и арогантния поглед на дребните му очички, ще стане ясно защо, независимо от високия му пост, жените го избягваха. Той беше малко над четиресетте, аз бях два пъти по-млад от него и не страдах от липса на девойки. А другарят Белички беше голям „мераклия“. Но от висотата на партийното си положение не знаеше нито как да си поиска, нито как да го направи. Един ден ме дръпна настрани, посочи една групичка от момичета до входа на сградата и ми каза, че много харесва оная русата, с която знае, че сме близки.

– Виж там да ми уредиш среща с нея. И... когато сме сами, не ме наричай „другарю Белички“, така де, аз мисля, че си добро момче. Направо ѝ кажи, че искам френска

любов – смигна ми с кръглите си очички, потупа ме съзаклятнически по рамото и ме остави със зяпнала уста.

Знаех, че другарите така „действат“, но не можех да си представя, че ще стана „сводник“ на Белички.

Казваше се Настя и от време на време се отдавахме на бурни страсти. Беше красиво момиче – с дълга руса коса, синьо-зелени очи, прекрасни гърди и едни големи плътни устни. Явно последните го бяха накарали да мечтае за френската любов, която явно не го беше спохождала дотогава. Всъщност дилема нямаше, защото въпросната Настя, освен по секса, си падаше много и по лукса (доколкото в ония години го имаше). Беше доста разкрепостена и самата мисъл да стане любовница на висш партиен функционер я мотивираше повече от идеята да продължи връзката си с мен. Така и другарят Белички, и тя получиха онова, за което мечтаеха.

А аз имах само една мечта – да избягам. През Югославия...

Подготвих и изпратих в Окръжното управление на МВР в Русе документите си, за да ми издадат пътен лист за Югославия. Отивам, тръпнеш, да си взема паспорта – отпращат ме с думите, че е задържан. След години, когато родителите ми дойдоха за първи път при мен в Америка, баща ми призна, че началникът на Държавна сигурност Киро Пазвантов бил приятел с колегите му. Предния ден той отишъл при него и му казал да не ме пуска, защото ще избягам. Пазвантов тогава не ми каза нищо, само ми върна документите с усмивка.

Бях напълно отчаян. Това беше последната ми надежда. Или живея, или умирам. Прибрах се съкрушен в родното ми село Бяла черква. Имах две седмици отпуск, но не ме свърташе на едно място. Върнах се във Варна и разбрах от Ана, че е бременна. Казах ѝ, че не искам да се ожения в България, камо ли да имам деца. Най-неочаквано тя се съгласи да ми помогне и да избяга с мен.

Другарят Белички не забрави добрината, която му бях сторил, и един ден отидох при него с молба да ме пуснат втори отпуск за Световния фестивал на младежта в София. Показах му камерата, която си бях купил от Съветския съюз. Обясних му, че искам да направя снимки и всички да видят обективната истина. Целта ми, разбира се, беше съвсем друга.

Белички се съгласи.

Ана работеше в Министерството на енергетиката и организираше екскурзии за негови служители. Тя подаде молба да отидат до Югославия с вуйчо ѝ, който играеше футбол в „Спартак“ – Варна. Като ѝ дадох разрешение и паспортите, с приятеля ми Богомил Христов разменихме снимките от моя паспорт и на вуйчо ѝ. Различаваха се само числата от сухия печат. На границата обаче нямаше как да знаят дали съм от Русе, или Варна и се надявах да не забележат фалшификацията.

Тръгнахме на 5 август 1968 година. Летяхме със самолет до София и от там се качихме на нощния влак за Белград. Имитирах с цяла шепа успокоителни, че съм пиан. При граничната проверка в купето върнаха без каквито и да било въпроси моя паспорт, а се усъмниха в документа за самоличност на Ана. Униформените служители дълго го гледаха, разгръщаха, сравняваха я на снимката. Накрая ни пуснаха. Влакът пътуваше мъчително бавно, можеха да го задържат колкото искат. Тази нощ сякаш нямаше край. На сутринта най-после пристигнахме в Белград.

Преспяхме и на другия ден заминахме за Любляна. През 1965 година ме хванаха там при третия ми опит за бягство и знаех откъде можем да минем границата. Не предполагах, че за тези три години всичко се е променило. Старите пътеки не бяха валидни. Тръгнахме през нощта по пътя, който трябваше да е свободен, а сега там имаше гранична застава и кучетата лаеха.

Престояхме два дни в общежитията за студенти в Любляна, спяхме на един дюшек на земята. Проверихме как можем да минем през Марибор. Оказа се, че районът около границата е силно охраняван. Някакъв арабин в един лъскав мерцедес ни взе на автостоп до Загреб. Запознахме се с група югославяни, които бързо предразположихме към себе си и споделихме плановете си. Единият ни заведе на гарата и ни показва влаковете с нови вагони, които имаха покрив над тоалетната. Там можехме да се скрием. Негов приятел така беше заминал за Германия преди месец.

Югославяните ни бяха казали, ако се наложи, да обясняваме, че искаме да бягаме „преко граница“. Трябваше да опитаме и да успеем на всяка цена. Бях наясно, че щом съм стигнал тук, няма да се върна в България. Отидохме на гарата и си взехме билети за Мюнхен. Тръгнахме през нощта и раздадохме на циганите всичките си дрехи от багажа. Оставихме полупразния куфар на перона и се качихме във влака с една торбичка на Ана. Вътре имаше само една отвертка и много надежда.